

interdisciplinaren način predstavi pet glavnih človekovih čutov (vid, sluh, tip, voh, okus) in z njimi povezanih čutil (oči, ušesa, koža, nos, jezik). Na koncu doda še šesto poglavje, posvečeno t. i. šestemu čutu ter nekaj drugim, ki naj bi jih ljudje glede na novejšo raziskavo še imeli (propriocepcija ali čut za zaznavanje lastnega telesa, nocicepcija ali čut za bolečino ...).

Knjiga se odlikuje z izrazito sistematičnostjo, saj so vsa njena poglavja bolj ali manj enotno strukturirana. Vsako poglavje vsebuje nekaj stalnih elementov (razlaga anatomije čutila, vezanega na obravnavani čut, intervju z osebo, ki opravlja poklic, pri katerem je izbrani čut še posebej pomemben, zabavni aforizmi in frazeologemi, povezani s posameznim čutom oz. njegovim čutilom ...), ki pa jih na način časopisne, včasih celo oglasne postavitve besedila dopolnjujejo posamezne zanimivosti (okvare posameznih čutov, zgodovina Braillove pisave, znakovnega jezika ...), miselne naloge, različne ilustracije, zabavni stripovski vložki ... Vsak čut je tako vsebinsko in oblikovno predstavljen z več zornih kotov, njegova predstavitev pa se vsakokrat zaključí jasno, z dvostransko ilustracijo oz. reprodukcijo slikarskega dela, ki prav tako ni izbrano naključno.

Kot taka je knjiga izjemno pregledna in zato kljub dokaj zahtevni tematiki dostopna tudi mlajšim bralcem. Njena odlika je med drugim ta, da s svojo sistematično interdisciplinarno obravnavo vsakega čuta posebej ne nudi le možnosti samostojnega individualnega branja, temveč je primerna tudi za popestritev pouka in skupinsko delo v razredu.

ZGODBA O HRUŠKI

Pogled komisije na bera zlatih hrušk

Bera zlatih hrušk je tako kot že vsa pretekla leta tudi za leto 2022 obilna in pestra, a ima svoje posebnosti. Zajema 90 naslovov mladinskih knjig¹, od katerih jih je 38 izvirno slovenskih in 52 prevedenih. Med izvirno slovenskimi je 33 leposlovnih del in 5 poučnih, med prevedenimi pa 48 leposlovnih in 4 poučna dela. Že na prvi pogled torej lahko ugotovimo močno prevlado leposlovja nad poučnim gradivom, in to v obeh kategorijah, tako v izvirno slovenski kot prevedeni.

Za leposlovje smo običajno vajeni, da zvrstno zajema dramska, pesniška in prozna besedila, pri čemer v okvir mladinskih proznih tekstov oblikovno lahko štejemo kartonke in slikanice, če tvorijo leposlovno zgodbo, zbirke zgodb in pravljic, romane ipd. Od omenjenih treh zvrsti je bera zlatih hrušk za leto 2022 postregla predvsem s proznimi teksti, medtem ko so dramska umanjala, poezije pa je le za vzorec, in še to le za najmlajše. Se pa v zadnjih letih močno razvija zvrst, ki je klasična delitev leposlovja ne zajema, bo pa o njenih teoretičnih izhodiščih in uvrstitvah zagotovo treba kmalu podrobneje spregovoriti, to je strip. Strip namreč, če ga kljub vsemu štejemo v okvir leposlovja, zajema kar 30 % vseh zlatih leposlovnih hrušk za leto 2022. Če torej povzamemo, je celotna bera zlatih hrušk za leto 2022 prinesla predvsem prozna besedila in stripe, zelo malo poučnega gradiva in poezije, dramskih besedil pa v okviru mladinske književnosti tako ali tako sploh nismo vajeni.

Vsak avtor, ki piše knjigo, ima med pisanjem najbrž ves čas pred seboj ciljno publiko, ki ji besedilo namenja. Zlate

1 V izbor za priznanje zlata hruška pridejo le novosti (brez prenovljenih izdaj in novih izborov).

hruške za leto 2022 so v večini namenjene predvsem mladim 2. in 3. vzgojno-izobraževalnega obdobja ter najstnikom, medtem ko jih je otrokom do konca 1. vzgojno-izobraževalnega obdobja namenjenih le nekaj. Med njimi najdemo kartonke, strip ali kakšno zbirko zgodb, med slikanicami pa jih tudi ni prav veliko, saj je za res kakovostne med njimi v zadnjih letih značilno, da so vsebinsko bolj kot najmlajšim namenjene starejšim mladim ali celo odraslim. Najmlajši jih samostojno ne morejo brati, lahko jih berejo le ob pomoči staršev. In prav takih slikanic je med obravnavanimi zlatimi hruškami kar nekaj.

Vsebinski razpon, ki ga prinašajo zlate hruške za leto 2022 s področja leposlovja, je velik. Giblje se nekje med fantastiko in resničnostjo, z motivi, temami in idejami pa sega od najbolj zabavnih do skrajno resnih in zahtevnih vsebin. Knjige za mlajše so večkrat hudomušne, igrive, komične, medtem ko je v tistih, ki so namenjene starejši populaciji mladih, tega manj in prednjačijo resnejše teme. Med njimi izstopajo problematika družine z vso kompleksnostjo njenih odnosov, problemi odraščanja v iskanju lastne identitete, človekova povezanost z naravo in njegovo soočanje z minljivostjo, starostjo, ljubeznijo in smrtjo, vprašanje vojne ... V nekaterih delih je opazen nekonvencionalen pristop v obravnavi določene tematike, na primer porušen stereotip moštosti (Bjørn F. Rørvik: *Mala vrla viteza*), relativizacija običajno nedosegljivih lepotnih norm (Canizales: *Prelepa*), konflikt, ki se lahko spremeni v objem (Heinz Janisch: *Most*) ... V nasprotju z leposlovnimi deli je tematika poučnih del konkretnješa in posega na področje športa, tehnike, geologije, zlasti pa biologije in zgodovine.

Sporočilna vrednost, ki jo prinašajo zlate hruške za leto 2022, je mno-

govrstna. Malim in velikim sporočajo predvsem, da je v odkrivanju sveta treba biti zvedav, pogumen in igriv, a da je iskanje identitete in lastnega prostora pod soncem težaško delo, polno nerodnosti in neprijetnih občutij. Kljub temu je treba vztrajati in poiskati svoje mesto v skupnosti ter z njo skozi korektne medosebne odnose tvorno sodelovati.

Delo sedemčlanske Komisije za priznanje zlata hruška je bilo ob vsebinski in zvrstni raznolikosti besedil vse prej kot enostavno. Težave je povzročala predvsem zvrstna raznolikost znotraj izvirno slovenskih in prevedenih leposlovnih del, saj je segala od kartonk za najmlajše do vsebinsko zahtevnejših romanov za najstniško populacijo, kar pa je načeloma med seboj komajda primerljivo. Poleg tega so bila obravnavana leposlovna dela tudi v kakovosti precej enakovredna, zaradi česar je bil izbor knjig za priznanje zlata hruška še toliko zahtevnejši. Kljub vsemu nam je na koncu uspelo, a glede na prakso večine preteklih let s to razliko, da smo v kategoriji izvirno slovenskih mladinskih leposlovnih besedil namesto ene izbrali dve knjigi, tj. zbirko zgodb za populacijo otrok do konca 1. vzgojno-izobraževalnega obdobja ter strip za vse starosti. S slednjim smo med drugim izrazili potrebo po tem, da bi svojo kategorijo v okviru priznanja zlata hruška v prihodnosti morda moral dobiti tudi strip, saj zvrstno ne sodi v celoti v besedno umetnost, ampak nekam vmes, med besedno in likovno. Sicer pa je vsak tovrsten izbor zgolj subjektivno tipanje v objektivnost, ki se nam v oblaku domišljije zmeraj znova spretno izmakne.

Z branjem kakovostnih knjig kot bralci vstopamo v ustvarjalen dialog z že preminulimi in s še zmeraj živimi ljudmi ter kulturami vsega sveta, to pa

na najvišji možni ravni, kot jo lahko omogočita le umetnost in znanost. Zato je branje knjig v svetu instant rešitev tako zelo pomembno, še posebej za mlade. In zato je tako zelo pomemben tudi znak zlata hruška, ki se vsako leto podeljuje dobrim in kakovostnim mladinskim knjigam.

Tako kot lahko v knjigi Spomin na drevo (Tina Vallès) beremo zgodbo o vrbi, tako bomo v Priročniku za branje kakovostnih mladinskih knjig odslej lahko brali še eno od zgodb o hruški, ki nam vsako leto postreže s svojimi zlatimi sadeži in z njimi trka na okno naše duše. Od nas pa je odvisno, ali ga bomo odprli ali ne ...

NAGRADA KRISTINE BRENKOVE ZA IZVIRNO SLOVENSKO SLIKANICO 2023

Nagrado, poimenovano po legendarni urednici, pisateljici in prevajalki Kristini Brenkovi (1911–2009), od leta 2004 podeljuje Zbornica knjižnih založnikov in knjigotržcev Slovenije pri Gospodarski zbornici Slovenije. Namen nagrade je spodbujanje nastanka izvirnih slovenskih slikanic, izoblikovanje vrednostnih kriterijev za pripravo in ocenjevanje slikanic, spodbujanje branja in bralnih navad ter spodbujanje nakupovanja dobrih slikanic. Za slikanico velja natisnjeno besedilo v prozi ali verzih z vsaj 40 odstotkov ilustracij notranjega obsega in najmanj petih listih različnih formatov in materialov. Natečaja se lahko udeleži vsak založnik, ki izpolnjuje naslednje pogoje: prijavljena knjiga je bila izdana prvič in v razpisnem roku, nosilec projekta je slovenska založba, avtor besedila je slovenski, avtor ilustracije je slovenski. Nagrado prejme slikanica, ki

izpolnjuje vse štiri pogoje. Nominacijo lahko izjemoma prejme tudi slikanica, katere avtor ali ilustrator ni slovenski.

Žirija v sestavi dr. Igor Saksida, dr. Barbara Zorman in dr. Robert Potočnik je nominirala naslednje slikanice:

- *Žiga Špaget gre na trnek viset* Aksinje Kermauner z ilustracijami Zvonka Čoha (Miš založba)
 - *Sofija in labodje jezero* Helene Kraljič z ilustracijami Tine Dobrajc (Morfemplus)
 - *Kuharica uharica* Svetlane Markarovič z ilustracijami Igorja Šinkovca (Mladinska knjiga)
 - *Naokoli* Maše Ogrizek z ilustracijami Mihe Hančiča (Miš založba)
 - *Pručka Roka Tkavca z ilustracijami Sabine Šinko* (Kud Sodobnost International)
- Utemeljitev nagrade in dveh priznanj

Slikanica *Pručka*, ki sta jo soustvarila Rok Tkavc in Sabina Šinko, izšla pa je pri založbi KUD Sodobnost International leta 2022, je sporočilno izrazito večplastna pripoved o deklici Sofiji in njenem zvestem prijatelju Parsifalu Hrabrem, s katerim sta *neločljiva pustolovca*. A za kakšno pustolovščino v resnici gre v slikanici? Po maminem odhodu na pot mora Sofija nekaj dni preživeti pri babici in dedku, česar se sploh ne veseli in se pri njiju dolgočasi, dokler v vrtni uti ne odkrije pručke. Zdaj se začne velika pustolovščina: pručka Sofijo spremeni v *najvišjo deklico na svetu*, v *žirafu*, nato z *lahkoto doseže breskve na drevesu*, pručka se spremeni v daljnogled, s katerim v daljavi najde svojega prijatelja Parsija ter premaga oviro na poti do njega. Likovna plast slikanice to temeljno dogajanje interpretira tako, da opazno dopolni to, kar je v zgodbi le nakazano. To je vidno